

بررسی وضعیت تسهیلات حساب ذخیره ارزی در استان ایلام طی برنامه سوم توسعه

مسعود حیدری زادی*، مهدی آقاییگی** و علی آخی زاد***

حساب ذخیره ارزی در برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۳۷۹-۱۳۸۳) به منظور ایجاد ثبات در درآمدهای نفتی و کمک به توسعه بخش خصوصی و تأمین ارز مورد نیاز این بخش برای سرمایه‌گذاری به وجود آمده است. بررسی عملکرد این حساب در دستیابی به اهداف مورد نظر می‌تواند به بهبود سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌ها در این زمینه کمک کند. این مقاله ابتدا به بررسی اهداف و عملکرد این حساب از بُعد کلان پرداخته سپس به صورت منطقه‌ای نیز توزیع آن را طی سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ نشان می‌دهد. نتایج این پژوهش نشان دهنده آن است که مهم‌ترین دلایل پایین بودن سهم استان ایلام از تسهیلات حساب ذخیره ارزی عبارت است از اقتصاد ضعیف این استان، تولید ناخالص داخلی بسیار کم، ناتوانی مالی سرمایه‌گذاران و متقاضیان تسهیلات، بی‌اطلاعی برخی واحدهای تولیدی از وجود این نوع تسهیلات و طولانی‌بودن روند تقاضا تا دریافت تسهیلات.

واژه‌های کلیدی: حساب ذخیره ارزی، برنامه سوم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی، استان ایلام.

۱. مقدمه

حساب ذخیره ارزی بر اساس ماده «۶۰» اصلاحی قانون برنامه سوم توسعه با اهدافی نظیر ایجاد ثبات در میزان درآمدهای حاصل از صدور نفت خام و نیز امکان افزایش سرمایه‌گذاری بخش غیر دولتی ایجاد شد. طبق همین ماده حداکثر معادل ۵۰ درصد از منابع این حساب برای تأمین اعتبارات لازم برای سرمایه‌گذاری در طرحهای تولیدی و کارآفرینی بخش غیردولتی که توجیه فنی و اقتصادی

* کارشناسی اقتصاد، مدیر گروه اقتصاد سازمان امور اقتصادی و دارایی استان ایلام

** کارشناسی ارشد اقتصاد

*** کارشناسی اقتصاد، کارشناس گروه اقتصاد سازمان امور اقتصادی و دارایی استان ایلام

آنها به تأیید وزارتخانه‌های ذی‌ربط رسیده باشد، از طریق شبکه بانکی داخلی و بانکهای ایرانی خارج از کشور به صورت تسهیلات اختصاص می‌یابد.

استان ایلام از نظر اعتبارات تخصیص یافته، رتبه ۲۶ (۰/۷۷) درصد از منابع حساب جهت تسهیلات بخش خصوصی) و از نظر مبالغ گشایش اعتبار شده رتبه ۲۶ (۰/۴۱) درصد از منابع حساب برای تسهیلات بخش خصوصی) را دارد. این در شرایطی است که این استان به دلیل محرومیت و نبود یا کمبود سرمایه در استان به این تسهیلات نیاز دارد. از این رو ضروری است تا به بررسی وضع تسهیلات حساب ذخیره ارزی در استان ایلام طی برنامه سوم توسعه و دلایل پایین بودن سهم استان پردازیم. مهم‌ترین سؤالات این پژوهش عبارت است از:

سؤال اول: دلایلی که باعث شد تا سهم استان ایلام از تسهیلات حساب بسیار اندک باشد، چیست؟
سؤال دوم: به چه طریقی می‌توان سهم استان و واحدهای اقتصادی آن را در دریافت تسهیلات از حساب ذخیره ارزی افزایش داد؟

برای پاسخگویی به سؤالات یاد شده، با استفاده از برخی اطلاعات اولیه، سه فرضیه به این شرح طراحی شد:

فرضیه (۱): یکی از دلایل استفاده نکردن صاحبان واحدهای اقتصادی استان از تسهیلات حساب ذخیره ارزی، بی‌اطلاعی و ناآگاهی آنان از وجود چنین تسهیلاتی و مزایای استفاده از آن است.
فرضیه (۲): یکی دیگر از دلایل پایین بودن میزان تسهیلات، در خصوص وضع مالی طرح، توانایی بازپرداخت تسهیلات پس از اجرای طرح، اخذ تضمین کافی و به طور کلی توانایی طرح در برگشت اصل تسهیلات است.

فرضیه (۳): حمایت و پشتیبانی مسئولان استان (کلان و اجرایی) از واحدهای اقتصادی استان در استفاده از این تسهیلات می‌تواند این سهم را افزایش دهد.
همچنین در مراحل اولیه آزمون فرضیه‌های یاد شده و نتایج حاصل از آن، این فرضیه‌ها به عنوان عوامل تأثیرگذار اصلی تأیید نشد. با استفاده از برخی آمار و اطلاعات جمع‌آوری شده و برخی پژوهشها و آمار و اطلاعات مرتبط با این موضوع، یک فرضیه جدید به عنوان فرضیه اصلی مطرح و مورد آزمون قرار گرفت. این فرضیه عبارت است از:

فرضیه (۴): دلیل اصلی سهم کم استان ایلام از تسهیلات حساب ذخیره ارزی، اقتصاد بسیار ضعیف این استان و نبود زیرساختهای سرمایه‌گذاری در این استان است.

در ادامه پیش از پرداختن به آزمون فرضیه‌ها و بررسی نتایج حاصل از آن ابتدا به مرور چگونگی تشکیل حساب ذخیره ارزی و هدف از ایجاد آن می‌پردازیم. سپس به طور مختصر وضعیت اقتصادی استان ایلام و سهم این استان از تسهیلات حساب ذخیره ارزی را بیان می‌کنیم. در

۱۳ بررسی وضعیت تسهیلات حساب ذخیره ارزی در استان ایلام ...

مرحله بعد به بررسی آزمون فرضیه‌ها و نتایج حاصل از آن می‌پردازیم و در پایان پیشنهادهایی جهت بهبود وضعیت استان در زمینه استفاده از تسهیلات حساب ذخیره ارزی ارائه خواهیم کرد.

۲. ایجاد حساب ذخیره ارزی

قبل از تنظیم قانون برنامه سوم توسعه، کارشناسان وزارت نفت پیشنهاد تشکیل یک صندوق را داده بودند تا درآمدهای ارزی مازاد بر سقفهای تولید پیشنهادی دولت در آن ذخیره شود. از آنجا که با تشکیل چنین صندوقی، سازمانی مستقلی برای اداره آن لازم بود، با ایجاد آن موافقت نشد. کارشناسان سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور با انجام جرح و تعدیل‌هایی، این پیشنهاد را در ماده ۵۸ لایحه برنامه سوم مطرح نمودند که پس از اعمال تغییرات در کل لایحه، به صورت ماده ۶۰ قانون برنامه سوم درآمد^۱.

بر اساس قانون اصلاح ماده ۶۰ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی: «به منظور ایجاد ثبات در میزان درآمدهای ارزی حاصل از صدور نفت خام در برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و تبدیل داراییهای حاصل از فروش نفت خام به دیگر انواع ذخایر و سرمایه‌گذاری و فراهم کردن امکان تحقق فعالیتهای پیش‌بینی شده در برنامه، دولت مکلف است با ایجاد حساب ذخیره ارزی حاصل از صادرات نفت خام اقدامهای زیر را معمول دارد:

الف) از سال ۱۳۸۰ مازاد درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام نسبت به ارقام پیش‌بینی شده این قانون در حساب سپرده دولت نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با عنوان حساب ذخیره ارزی حاصل از صادرات نفت خام نگهداری می‌شود.

ب) در طول سالهای برنامه سوم توسعه، در صورتی که درآمد ارزی حاصل از صادرات نفت خام کمتر از ارقام این قانون باشد، دولت می‌تواند در فواصل زمانی سه ماهه از موجودی حساب ذخیره ارزی برداشت کند.

ج) به دولت اجازه داده می‌شود حداکثر معادل پنجاه درصد (۵۰٪) از حساب ذخیره ارزی برای سرمایه‌گذاری و تأمین بخشی از اعتبارات مورد نیاز طرحهای تولیدی و کارآفرینی صنعتی، معدنی، کشاورزی، حمل و نقل و خدمات فنی و مهندسی بخش غیردولتی که توجیه فنی و اقتصادی آنها به تأیید وزارتخانه‌های تخصصی ذی‌ربط رسیده است از طریق شبکه بانکی داخلی و بانکهای ایرانی خارج از کشور به صورت تسهیلات با تضمین کافی استفاده کند.»

۱. علی‌جنانی (۱۳۸۳)، ص ۹.

۲-۱. اهداف تشکیل حساب ذخیره ارزی

وابستگی بودجه به درآمدهای حاصل از فروش نفت خام، اقتصاد کشور را در مقابل نوسانهای ارزی حاصل از تغییر قیمت نفت آسیب پذیر کرده است. برای مقابله با این نوسانهای تشکیل حساب ذخیره ارزی به عنوان راه حلی به منظور پس انداز درآمدهای نفتی و سرمایه گذاری آن در بخشهای سودده محسوب می شود. به طور کلی اهداف تشکیل حساب ذخیره ارزی را می توان در این موارد خلاصه کرد:

- ایجاد ثبات در حجم درآمدهای ارزی دولت،
- کنترل نقدینگی و جلوگیری از تورم،
- انجام اصلاحات ساختاری،
- تقویت بخش خصوصی.

۲-۲. عملکرد کلان حساب ذخیره ارزی طی برنامه سوم توسعه

بر اساس اطلاعات جدول (۱)، کل مبلغ واریزی حاصل از فروش نفت خام، سود متعلقه توسط بانک مرکزی و نیز بازپرداخت تسهیلات به حساب ذخیره ارزی طی دوره ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ در مجموع مبلغ ۳۰۳۰۵/۵ میلیون دلار بوده است که ۳۵۴۸/۴ میلیون دلار آن صرف اعطای تسهیلات به بخش خصوصی (۱۱/۷ درصد کل مبلغ واریزی) و مبلغ ۱۷۰۵۵/۵ میلیون دلار آن نیز (۵۶/۲ درصد کل مبلغ واریزی) توسط دولت برداشت شده است.

جدول ۱. خلاصه منابع و مصارف حساب ذخیره ارزی در برنامه سوم توسعه

از سال ۱۳۷۹ تا سال ۱۳۸۴ (میلیون دلار)						
شرح	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴
مانده اول دوره	-	۵۹۴۳/۷	۷۲۹۷/۸	۸۰۸۲	۸۴۴۳/۳	۹۴۷۷/۹
واریزی به حساب طی دوره	۵۹۴۳/۷	۲۱۶۸/۲	۵۹۱۱/۸	۵۷۹۷/۸	۱۰۴۸۴	۱۹۵۹۹/۶
برداشت از حساب	-	۸۱۴	۵۱۲۸/۶	۵۴۳۶/۵	۹۴۲۷/۶	۱۲۲۰۹/۷
بابت اعطای تسهیلات	-	۱۲۱	۴۸۸/۴	۱۰۹۱/۹	۱۸۴۷/۴	۲۵۳۳/۸
بابت مصارف دولتی	-	۶۵۵/۷	۴۵۳۰/۸	۴۳۶۰/۹	۷۵۰۸/۱	۹۶۷۵/۹
برگشت مازاد درآمد ارزی	-	-	-	-	-	۶۴۲۴
بابت متمم بودجه سال ۱۳۸۴	-	-	-	-	-	-
مانده پایان دوره	۵۹۴۳/۷	۷۲۹۷/۸	۸۰۸۲	۸۴۴۳/۳	۹۴۷۷/۹	۱۰۴۴۳/۸

مأخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور - دفتر شورای اقتصاد

با نگاهی به میزان تسهیلات اعطا شده به بخش خصوصی مشاهده می شود حجم این تسهیلات نسبت به برداشتهای دولت بسیار اندک بوده و برداشتهای دولت بیشتر و سهل تر بوده است. نسبت

بررسی وضعیت تسهیلات حساب ذخیره ارزی در استان ایلام ... ۱۵

برداشتهای دولت به تسهیلات بخش خصوصی طی سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ به ترتیب ۵/۴، ۹/۲، ۳/۹، ۴ و ۳/۸ برابر بوده است. همچنین طی دوره یاد شده کل برداشتهای دولت ۲۶۷۳۱/۴ میلیون دلار بوده که نسبت به تسهیلات اعطا شده به بخش خصوصی (۶۰۸۲/۵ میلیون دلار) تقریباً ۴/۳ برابر است.

۳-۲. توزیع استانی تسهیلات حساب ذخیره ارزی طی برنامه سوم توسعه

بر اساس اطلاعات جدول (۲) طی برنامه سوم توسعه (۱۳۷۹-۱۳۸۳)، تعداد ۱۰۴۷ مورد قرارداد با حساب ذخیره ارزی از سوی بخش خصوصی جهت دریافت تسهیلات منعقد شده که معادل ۸۳۴۹/۵ میلیون دلار بوده است. از تعداد طرحهای یاد شده، برای ۷۸۸ طرح، گشایش اعتباری به مبلغ ۵۴۳۵/۵ میلیون دلار (معادل ۶۵ درصد) صورت گرفته که اطلاعات مربوط به این قراردادها به ترتیب میزان سهم استانها در همین جدول آمده است.

از رتبه بندی استانها طبق میزان اعتبارات تخصیص یافته و نیز گشایش اعتبارات صورت گرفته مشاهده می شود سهم استان ایلام از اعتبارات تخصیص یافته فقط شش قرارداد به ارزش ۶۴/۳ میلیون دلار بوده که سهمی بسیار ناچیز است و ۰/۷۷ درصد از کل قراردادهای منعقد شده را تشکیل می دهد و نسبت به سایر استانهای کشور در رتبه ۲۶ قرار گرفته است. این استان حتی نسبت به استانهای هم جوار نظیر لرستان، کرمانشاه و خوزستان نیز از وضع مطلوبی برخوردار نیست. ملاحظه می شود که استانهای تهران، مرکزی، قزوین و اصفهان که به طور متوسط ۴۲/۲ درصد از تولید ناخالص داخلی را طی برنامه سوم توسعه به خود اختصاص داده اند و به لحاظ شاخص های توسعه اقتصادی و اجتماعی نیز در رتبه های بالایی قرار دارند، از نظر میزان و سهم استفاده از تسهیلات حساب ذخیره ارزی نیز سهم بالاتری را دارا هستند.

جدول ۲. تخصیص اعتبارات از حساب ذخیره ارزی در قالب قراردادهای منعقد شده به تفکیک استانها طی برنامه سوم توسعه (۱۳۷۹-۱۳۸۳)

رتبه	نام استان	تعداد طرح	مبلغ تخصیص یافته (میلیون دلار)	سهم (درصد)
۱	تهران	۱۸۶	۹۲۸/۸	۱۱/۱۲
۲	مرکزی	۵۸	۶۷۹/۷	۸/۱۴
۳	قزوین	۶۶	۶۲۸/۴	۷/۵۳
۴	اصفهان	۹۰	۵۸۵/۵	۷/۰۱
۵	خراسان	۶۱	۵۰۰	۵/۹۹
۶	یزد	۵۵	۴۵۱/۸	۵/۴۱
۷	آذربایجان شرقی	۴۸	۴۰۶/۲	۴/۸۶
۸	کرمانشاه	۲۱	۳۹۹/۵	۴/۷۸
۹	کرمان	۳۱	۳۸۵/۷	۴/۶۲
۱۰	خوزستان	۲۷	۳۶۳/۹	۴/۳۶
۱۱	گلستان	۱۷	۳۴۹	۴/۱۸

ادامه جدول ۲

رتبه	نام استان	تعداد طرح	مبلغ تخصیص یافته (میلیون دلار)	سهام (درصد)
۱۲	سمنان	۴۸	۳۳۹/۶	۴/۰۷
۱۳	لرستان	۲۵	۲۷۳	۳/۲۷
۱۴	مازندران	۴۶	۲۵۵/۹	۳/۰۶
۱۵	فارس	۴۳	۲۵۵/۹	۳/۰۶
۱۶	بوشهر	۱۴	۲۶۳/۸	۲/۸۴
۱۷	گیلان	۳۴	۱۹۲	۲/۳۰
۱۸	اردبیل	۱۱	۱۸۱/۲	۲/۱۷
۱۹	زنجان	۳۷	۱۶۵/۱	۱/۹۸
۲۰	هرمزگان	۱۱	۱۱۹/۵	۱/۴۳
۲۱	آذربایجان غربی	۳۲	۱۱۰/۱	۱/۳۲
۲۲	قم	۲۴	۱۰۶/۳	۱/۲۷
۲۳	چهارمحال و بختیاری	۱۴	۱۰۵/۱	۱/۲۶
۲۴	همدان	۱۶	۹۸/۲	۱/۱۸
۲۵	سیستان و بلوچستان	۱۱	۹۷/۴	۱/۱۷
۲۶	ایلام	۶	۶۴/۳	۰/۷۷
۲۷	کهگیلویه و بویراحمد	۶	۴۴/۸	۰/۵۴
۲۸	کردستان	۹	۲۵/۸	۰/۳۱
	جمع کل	۱۰۴۷	۸۳۴۹/۵	۱۰۰

مأخذ: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور - دفتر شورای اقتصاد

۳. بررسی وضعیت اقتصادی استان ایلام

در این بخش ابتدا تصویری کلی از تغییرات تولید ناخالص داخلی این استان را ارائه می‌کنیم و سپس وضعیت این استان را در مورد چگونگی استفاده از تسهیلات حساب ذخیره ارزی بررسی خواهیم کرد.

۳-۱. تغییرات تولید ناخالص داخلی در استان ایلام

با مقایسه نرخ رشد تولید ناخالص داخلی استان ایلام با نرخ رشد تولید ناخالص داخلی کشور مشاهده می‌شود که طی دوره یاد شده تولید ناخالص داخلی استان ایلام با رشدی پرنوسان و بسیار ناپایدار مواجه بوده است. این روند نشان‌دهنده ضعف اقتصادی و نیز توسعه نیافتگی این استان است. میانگین نسبت تولید ناخالص داخلی استان به تولید ناخالص داخلی کل کشور به طور متوسط ۰/۷۷

بررسی وضعیت تسهیلات حساب ذخیره ارزی در استان ایلام ... ۱۷

درصد بوده است و به یک درصد هم نمی رسد. این روند و مقایسه آن با میانگین کشوری در جدول (۳) نشان داده شده است.

جدول ۳. مقایسه نرخ رشد تولید ناخالص داخلی استان ایلام و کشور

طی برنامه سوم به قیمتهای ثابت ۱۳۷۶					
(میلیارد ریال)					
سال	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳
تولید ناخالص داخلی واقعی استان	۲۴۳۳/۷	۲۸۶۸/۲	۲۳۶۱/۳	۲۵۰۸/۸	۳۷۴۶/۱
نرخ رشد استان (درصد)	-	۱۷	-۱/۷	۶/۲	۴۹
تولید ناخالص داخلی واقعی کل کشور	۳۲۰۰۶۸/۸	۳۳۰۵۶۵	۳۵۵۵۵۴	۳۷۹۸۳۸	۳۹۸۲۳۴
نرخ رشد کشور	۵	۳/۳	۷/۵	۶/۷	۴/۸
نسبت (درصد)	۰/۷۶	۰/۸۶	۰/۶۶	۰/۶۶	۰/۹۴

مأخذ: محاسبات تحقیق

۳-۲. عملکرد حساب ذخیره ارزی در استان ایلام

با جمع بندی اطلاعات ارائه شده از سوی سازمان صنایع و معادن استان ایلام تا پایان تیرماه ۱۳۸۵، تعداد ۸۴ درخواست به این سازمان ارائه شده که شرایط این درخواستها در جدول (۴) آمده است. در حقیقت این جدول را می توان خلاصه عملکرد حساب ذخیره ارزی در استان ایلام از ابتدای تأسیس تا پایان تیر ۱۳۸۵ دانست.

جدول ۴. خلاصه عملکرد حساب ذخیره ارزی در استان ایلام تا پایان تیر ۱۳۸۵

وضعیت طرح	تعداد	نیاز ارزی		اشتغال آفرینی (نفر)
		دلار	یورو	
گشایش اعتبار شده	۵	۵۴۶۹۸۱۱۷	۷۳۵۵۰۰۰	۶۸۹
در حال گشایش اعتبار	۴	۳۵۲۰۰۰	۹۰۷۲۵۵۵۴	۹۳۹
در حال بررسی (توسط بانک عامل، وزارت صنایع و...)	۴۳	۵۱۴۲۰۹۰۱	۱۷۲۲۷۴۲۲۳	۳۴۴۲
عدم موافقت	۳۲	۵۸۵۶۰۲۶۹	۸۶۰۹۸۹۹۹	۳۴۵۴
مجموع	۸۴	۱۶۵۰۳۱۲۸۷	۳۵۶۴۵۳۷۷۶	۸۵۲۴

مأخذ: سازمان صنایع و معادن استان ایلام

۴. آزمون فرضیه ها و نتایج حاصل از آن

در این بخش به آزمون فرضیه ها می پردازیم. با توجه به فرضیه های مطرح شده، از روش میدانی برای آزمون فرضیه ها استفاده شد. البته آزمون فرضیه چهارم توسط روش کتابخانه ای و با استناد به تحقیقات و آمارهای موجود صورت گرفته است.

برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز برای آزمون فرضیه‌ها در مرحله میدانی و با توجه به دسته‌بندی صورت گرفته، از دو روش استفاده شد. روش اول به صورت توزیع پرسشنامه بود. در این روش پنج نوع فرم طراحی و بین ۱۳۲ واحد توزیع شد که در نهایت موفق به گردآوری ۱۱۱ فرم شدیم. روش دوم به صورت انجام مصاحبه بود.

۴-۱. نتایج حاصل از توزیع پرسشنامه‌ها

در این بخش مهم‌ترین نتایج حاصل از توزیع پرسشنامه‌ها می‌آید که شامل عناوین زیر بوده‌اند.

جدول ۵. انواع پرسشنامه‌های طراحی شده در آزمون فرضیه‌های تحقیق

نوع پرسشنامه	عنوان	هدف	تعداد توزیع شده	تعداد جمع‌آوری شده
شماره (۱)	پرسشنامه طرح‌های در حال بررسی برای دریافت تسهیلات ارزی	بررسی مشکلات و موانع دریافت تسهیلات	۴۲	۳۷
شماره (۲)	پرسشنامه طرح‌هایی که موفق به دریافت تسهیلات ارزی نشده‌اند	آزمون فرضیه دوم	۳۱	۲۳
شماره (۳)	پرسشنامه طرح‌هایی که در حال گشایش اعتبار هستند	بررسی مشکلات و موانع دریافت تسهیلات	۳	۳
شماره (۴)	پرسشنامه طرح‌هایی که برای آنها گشایش اعتبار صورت گرفته است	بررسی مشکلات و موانع دریافت تسهیلات	۶	۴
شماره (۵)	پرسشنامه طرح‌های عدم متقاضی استفاده از تسهیلات ارزی	آزمون فرضیه اول	۵۰	۴۴

توضیح: چون پرسشنامه‌های ۱ و ۳ و ۴ در سه مورد از سؤالات مشترک هستند، نتایج به صورت یکجا می‌آید.

نتایج مربوط به مدت زمان طی شده برای اخذ تسهیلات از تعداد ۴۴ پاسخ، جمع‌بندی و در جدول (۶) آمده است.

بنابراین با استناد به جدول (۶) حداقل مدت زمان برای دریافت تسهیلات حساب ذخیره ارزی از سوی واحدهای متقاضی استان ایلام دو سال است.

نتایج مربوط به بررسی عملکرد سازمانها و نهادهای دست‌اندرکار و میزان رضایت‌مندی متقاضیان طرحها از عملکرد این نهادها در جدول (۷) آمده است (تعداد پاسخها ۴۴ مورد است).

۱۹ بررسی وضعیت تسهیلات حساب ذخیره ارزی در استان ایلام ...

جدول ۶. مدت زمانی شده برای اخذ تسهیلات به تفکیک نهادهای مختلف دست اندرکار

ردیف	سازمان یا نهاد	حداقل مدت زمان طی شده	حداکثر مدت زمان طی شده	میانگین
۱	سازمان صنایع و معادن استان	۷ روز	۱۲۰ روز	۴۰ روز
۲	بررسی اولیه و معرفی به بانک توسط دفتر نظارت و ارزیابی طرحها	۳۰ روز	۱۲۰ روز	۶۰ روز
۳	بررسی توسط بانک عامل	۱ سال و ۶ ماه	۴ سال	۲/۵ سال
۴	بررسی نهایی توسط دفتر نظارت و ارزیابی طرحها	۳۰ روز	۶۰ روز	۴۰ روز
۵	بررسی توسط هیئت امنای حساب ذخیره ارزی	۶ ماه	یکسال	۸ ماه
۶	وزارت بازرگانی (ثبت سفارش کالا)	۳ روز	۷ روز	۴ روز
۷	گمرک	۱۵ روز	۱۵ روز	۱۵ روز

جدول ۷. بررسی عملکرد سازمانها و نهادهای دست اندرکار تسهیلات حساب ذخیره ارزی

نام سازمان	نوع عملکرد و سطح رضایت	نتایج طیف	
سازمان صنایع و معادن استان	میزان همکاری کارکنان و مسئولان	بسیار قوی ۰/۴۴	قوی ۰/۲۵
	اطلاع رسانی و مشاوره فنی و کارشناسی	بسیار قوی ۰/۴۴	قوی ۰/۲۵
	رضایتمندی از طی مراحل اداری و بوروکراسی کار	بسیار زیاد ۰/۴۴	زیاد ۰/۲۳
	رضایتمندی از مدت زمان رسیدگی و پاسخ گویی	بسیار زیاد ۰/۴۴	زیاد ۰/۲۳
دفتر نظارت و ارزیابی طرحها	میزان همکاری کارکنان و مسئولان	بسیار قوی ۰/۲۵	قوی ۰/۱۹
	اطلاع رسانی و مشاوره فنی و کارشناسی	بسیار قوی ۰/۲۵	قوی ۰/۱۹
	رضایتمندی از طی مراحل اداری و بوروکراسی کار	زیاد ۰/۲۵	متوسط ۰/۱۴
	رضایتمندی از مدت زمان رسیدگی و پاسخ گویی	زیاد ۰/۲۵	متوسط ۰/۱۴
بانک عامل	میزان همکاری کارکنان و مسئولان	متوسط ۰/۲۷	ضعیف ۰/۱۸
	اطلاع رسانی و مشاوره فنی و کارشناسی	متوسط ۰/۲۷	ضعیف ۰/۱۸
	رضایتمندی از طی مراحل اداری و بوروکراسی کار	متوسط ۰/۱۴	کم ۰/۲۴
	رضایتمندی از مدت زمان رسیدگی و پاسخ گویی	کم ۰/۳۸	عدم رضایت ۰/۶۲

همچنین از بانکها در خصوص دریافت وثیقه های بانکی و ارائه ضمانت برای دریافت تسهیلات، به دلیل دریافت وثیقه های سنگین و غیرمتعارف انتقاد شد. آورده نقدی به میزان ۱۰ درصد سهم توسط متقاضی در بخش ریالی طرحها از سوی بانکها رعایت نشده به طوری که در

۲۰ مجله اقتصادی سال هشتم شماره‌های ۸۵ و ۸۶

بیشتر موارد ۲۵، ۳۳ و یا ۵۰ درصد تقاضا شده که متقاضی در ابتدا باید در حساب مخصوصی نزد بانک بلوکه کند، سپس از همین حساب به شخص پیش پرداخت ارائه می‌شود تا شروع به اجرای طرح کند.

سؤالات مطرح شده در پرسشنامه‌های ۱ تا ۴ مبنی بر مهم‌ترین مرجع آشنایی با حساب ذخیره ارزی نیز بود که تعداد پاسخ‌های جمع‌آوری شده (با احتساب فرم ۲) ۶۷ مورد بوده و به این شرح است:

- سازمان صنایع و معادن استان: ۴۱ مورد (۶۱ درصد)

- اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان: ۱۰ مورد (۱۵ درصد)

- دوستان، آشنایان و همکاران: ۸ مورد (۱۲ درصد)

- مطبوعات و رسانه‌های ارتباط جمعی: ۸ مورد (۱۲ درصد)

پرسشنامه شماره ۲ جهت بررسی مهم‌ترین دلایل مربوط به طرحهایی که موفق به دریافت تسهیلات ارزی نشده‌اند، طراحی و توزیع شده و تعداد پاسخ‌های جمع‌آوری شده ۲۳ مورد است. از ۲۳ مورد جمع‌آوری شده، ۸ مورد مهم‌ترین دلیل را انصراف شخصی به دلایلی نظیر نبود توجه فنی، اقتصادی و مالی، ناتوانی در مدیریت مالی و نبود امکان تأمین منابع مالی و عدم اطمینان در مورد بازار محصول تولیدی و نظایر آن بیان کرده‌اند. همچنین ۱۰ مورد از طرح‌های یاد شده ناتوانی در تأمین آورده نقدی مدنظر بانک و وثیقه‌های لازم را مهم‌ترین دلیل عدم موفقیت دانسته و پنج مورد از طرح‌ها نیز توسط بانک به دلیل نبود توجه فنی، اقتصادی و مالی در بررسی کارشناسی بانک رد شده‌اند.

هدف از توزیع پرسشنامه شماره ۵، سنجش آگاهی واحدهای اقتصادی استان از وجود یا نبود تسهیلات حساب ذخیره ارزی بوده است. جهت انتخاب واحدهایی که باید بین آنها فرم (۵) توزیع می‌شد لیست تمامی واحدهای فعال اقتصادی استان در بخش صنعت و معدن (تعداد ۴۱۵ واحد) از سازمان صنایع و معادن استان دریافت و از بین آنها تعداد ۱۵۰ واحد که سرمایه ثابت آنها به قیمت‌های سال ۱۳۸۵، بیش از ۵۰۰ میلیون ریال بود انتخاب شد. حجم نمونه انتخابی یک سوم در نظر گرفته شد. داده‌ها کدگذاری شده و با استفاده از جدول اعداد تصادفی SPSS، ۵۰ واحد انتخاب و بین آنها فرم پرسشنامه شماره (۵) توزیع شد. تعداد پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده ۴۴ مورد بوده که از بین این واحدها ۱۹ واحد (۴۳ درصد) بی‌اطلاعی خود را از وجود این تسهیلات اعلام کرده‌اند و ۲۵ واحد بقیه از وجود چنین تسهیلاتی اطلاع داشته‌اند.

نتایج کمی پرسشنامه (۵) با استفاده از تکنیک‌های تخمین آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد به این صورت است:

N: جامعه مورد بررسی که ۱۵۰ واحد صنفی بوده است.

۲۱ بررسی وضعیت تسهیلات حساب ذخیره ارزی در استان ایلام ...

X : تعداد واحدهایی از جامعه مورد بررسی که از وجود تسهیلات بی اطلاع بوده‌اند.

$P = \frac{X}{N}$: نسبت واقعی جامعه مورد بررسی از نظر ناآگاهی نسبت به وجود تسهیلات حساب ذخیره ارزی.

$\hat{P} = \frac{x}{n}$: نسبت واحدهای ناآگاه از وجود تسهیلات حساب ذخیره ارزی که ۱۹ از ۴۴ (معادل ۰/۴۳) است.

n : حجم نمونه که ۴۴ واحد بوده است (۵۰ فرم توزیع که فقط ۴۴ مورد جمع آوری گردید).

x : تعداد واحدهایی از نمونه از وجود تسهیلات بی اطلاع بودند.

در سطح اطمینان ۰/۹۵ ($\alpha = 0.05$) و با استفاده از توزیع نرمال شده Z نسبت واقعی جامعه واحدهای اقتصادی فعال استان که از تسهیلات حساب ذخیره ارزی مطلع نیستند حداقل ۰/۳۰ و حداکثر ۰/۵۷ است.

$$\alpha = 0.05 \Rightarrow \alpha/2 = 0.025 ; Z_{\alpha/2} = 1.96$$

$$P\left[\hat{p} - z_{\alpha/2} \sqrt{\frac{\hat{p}(1-\hat{p})}{n}} \leq p \leq \hat{p} + z_{\alpha/2} \sqrt{\frac{\hat{p}(1-\hat{p})}{n}}\right] = 0.95$$

$$P\left[0.43 - 1.96 \times \sqrt{\frac{0.43 \times 0.56}{44}} \leq p \leq 0.43 + 1.96 \times \sqrt{\frac{0.43 \times 0.56}{44}}\right] = 0.95$$

$$P[0.30 \leq p \leq 0.57] = 0.95$$

بنابراین تعداد واحدهایی که از وجود این تسهیلات مطلع نیستند (در جامعه ۱۵۰ واحدی) حداقل ۴۵ و حداکثر ۸۵ واحد هستند.

$$45 \leq n \leq 85$$

از بین ۱۹ واحد یاد شده تعداد ۱۰ واحد عامل، نبود اطلاع رسانی از سوی نهادهای مربوطه، ۲ مورد نیز نبود تمایل به استفاده از تسهیلات دولتی و ۷ مورد هم بی‌نیازی به استفاده از تسهیلات ارزی را مهم‌ترین دلایل مرتبط با ناآگاهی خود بیان کرده‌اند.

۲-۴. نتایج مصاحبه

برای هفت نفر از مسئولان و کارشناسان استانی در سازمانهای اداری استان فرم مصاحبه مخصوص طراحی و در نهایت موفق به انجام مصاحبه با پنج نفر از آنها شدیم. همچنین برای کارشناسان

ارزیابی اقتصادی طرحها در بانکهای عامل استان نیز فرم مصاحبه جداگانه‌ای طراحی شد که فقط موفق به مصاحبه با کارشناسان بانکهای ملت و ملی در استان شدیم.

۱-۲-۴. مصاحبه با کارشناسان و مسئولان استانی

- چکیده نتایج حاصل از مصاحبه با کارشناسان و مسئولان استانی به شرح زیر است:
- بسیاری از نارساییها و مشکلات در زمینه دریافت تسهیلات توسط متقاضیان، رعایت نکردن ضوابط قانونی پیش‌بینی شده مانند آورده نقدی ۱۰ درصد سهم توسط متقاضی، اخذ وثیقه‌ها، اولویت‌های سرمایه‌گذاری در مناطق محروم و نظایر آن است.
 - نبود سرمایه‌گذاران بسیار قوی در داخل استان از دلایل ناکافی بودن سرمایه‌گذاری در این استان است.
 - پیش‌بینی نکردن منابع و تسهیلات ریالی برای تأمین بخش ریالی.
 - ریسک نوسانهای یورو نیز از مشکلات آتی خواهد بود که واحدها برای پرداخت اقساط با آن روبرو خواهند شد.
 - مسئولان استانی از طریق چانه‌زنی، پی‌گیریهای قاطعانه، رایزنی با بانکهای عامل و فشار از طریق مراجع بالادستی می‌توانند به تسریع و تسهیل در اخذ تسهیلات از حساب ذخیره ارزی کمک کنند.

۲-۲-۴. مصاحبه با کارشناسان ارزیابی اقتصادی طرحها در بانکهای عامل

جهت بررسی کم و کیف و صحت و سقم فرضیه دوم طرح که به خود طرحها و توجیه دار بودن آن باز می‌گردد، با کارشناسان بانکهای ملی و ملت (سرپرستی شعب استان) که وظایف ارزیابی اقتصادی طرحها را در این بانکها به عهده دارند به گفتگو پرداختیم. چکیده نتایج و نظرات این کارشناسان پیرامون وضع طرحها، سرمایه‌گذاران و مسائل مطرح شده در مصاحبه به این شرح است.

الف) مهم‌ترین مؤلفه‌هایی که باعث پذیرش یک طرح و سرمایه‌گذاری بانک در آن می‌شود.

- اعتبار سرمایه‌گذار (خوش نام بودن، توان مالی و اجرایی و نظایر آن)
- توجیه‌دار بودن طرح از نظر دسترسی به بازار مواد اولیه و دسترسی به بازار مصرف
- دارا بودن وثیقه توسط مجریان
- وجود شاخصهای مثبت مالی طرح نظیر پیش‌بینی وجوه نقد کافی برای برگشت تسهیلات و شاخصهای توجیه دار مالی نظیر نرخ بازده داخلی^۱، نرخ بازده مالی^۲ و خالص ارزش فعلی^۳.
- وجود یک شرکت مشاور فنی و اقتصادی و مالی خبره در کنار پروژه

1. Internal Rate of Return
2. Financial Rate of Return
3. Net Present Value

ب) مهم ترین دلایل رد طرحها از نظر بانک

- ناتوانی سرمایه گذار در تأمین آورده اولیه و نبود سابقه مطلوب در نظام بانکی (طرحهای ورشکست شده و دارای بدهی معوق)
- توجیه دار نبودن طرح به دلایلی نظیر عدم وجود بازار مصرف مناسب، بالا بودن ریسک سرمایه گذاری در صنعت مورد نظر مانند نساجی
- دارا نبودن وثیقه و تضمین کافی
- انصراف مجری
- نبود مطالعات فنی، مالی و اقتصادی کافی و مطلوب در مورد پروژه

ج) از اقدامات اصلاحی که می تواند به پذیرش مجدد طرح و همکاری بانک با پروژه منتهی شود

- تکمیل مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی، مالی و بازار سنجی پروژه
- تهیه وثیقه های مورد نظر بانک
- تأمین آورده اولیه سرمایه گذار برای راه اندازی پروژه

۵. رایزنی مسئولان کلان استانی در مورد طرحهای حساب ذخیره ارزی

برای بررسی صحت فرضیه سوم طرح مبنی بر تأثیر رایزنی مسئولان استانی در افزایش تسهیلات ارزی استان می توان به مصوبه هیئت دولت در تاریخ ۱۳۸۴/۹/۱۰ در سفر به استان ایلام اشاره کرد که طبق این مصوبه، وزارتخانه های صنایع و معادن، جهاد کشاورزی و بازرگانی باید طرحهای دارای توجیه فنی و اقتصادی در استان ایلام را که توسط استانداری مزبور برای تسهیلات حساب ذخیره ارزی معرفی می گردد خارج از نوبت بررسی نمایند. همچنین به پیشنهاد مسئولان استانی مبلغ ۲۵۰ میلیون دلار مازاد بر سهم استان از این تسهیلات ارزی تصویب شد که این امر در روند ارائه تسهیلات ارزی از سوی بانکهای عامل بسیار مؤثر بوده است.

در مورد بررسی نوع رایزنیها علاوه بر تصویب ۲۵۰ میلیون دلار مازاد بر سهم استان از این تسهیلات ارزی، سایر موارد را در جدول (۸) می توان خلاصه کرد.

جدول ۸. خلاصه نوع رایزنی‌های و پیگیری‌های مسئولان استانی در مورد پروژه‌های حساب ذخیره ارزی

ردیف	نوع رایزنی، مکاتبه یا پیگیری	طرح‌های مورد نظر	مبلغ دلاری	مبلغ یورویی
۱	تسهیل و تسریع در گشایش اعتبار ارزی	نخ ایلام- عصر پلاستیک زاگرس	-	۸/۶۸۰/۰۰۰
۲	تسریع و تسهیل در تصویب طرح در بانک	ظریف نخ مهران، فراشیمی ایلام، عایق پارسیان ایلام، سیمان مهران، آب معدنی گل دهران	۳۹۶۶۴۱۰۰	۵/۹۰۰/۰۰۰
۳	مساعدت در پذیرش خود طرح به عنوان وثیقه	ایلام کاکتوس، مهندسی پالایش قیر ایلام	۲۰۰۰۰۰۰	۳۵۰۳۹۹
	جمع		۴۱۶۶۴۱۰۰	۱۴۹۳۰۳۹۹

مأخذ: محاسبات تحقیق

۶. مهم‌ترین دلایل پایین بودن سهم استان از تسهیلات حساب ذخیره ارزی

حال با توجه به تمامی نتایج به دست آمده و مطرح شده، می‌توان مهم‌ترین دلایل پایین بودن سهم استان ایلام از تسهیلات حساب ذخیره ارزی را دسته‌بندی کرد. این مطلب را از دید مسائل مربوط به طرف عرضه و تقاضای اقتصاد ادامه خواهیم داد.

۶-۱. طرف تقاضا برای این تسهیلات

مهمترین و اصلی‌ترین دلیل پایین بودن سهم استان ایلام از این تسهیلات ناشی از ضعف اقتصادی استان به دلایلی نظیر بالا بودن ریسک سرمایه‌گذاری، پایین بودن حجم سرمایه موجود و سرمایه‌گذاری لازم در بخش صنعت، نبود زیرساختها و زیربنای فیزیکی، تولید ناخالص داخلی بسیار کم، اتکای اقتصاد این استان به دولت و مواردی از این نوع است.

نبود سرمایه‌گذاران قوی که علاوه بر توانایی در اجرای پروژه‌های صنعتی بتوانند آورده نقدی مورد نظر بانک برای اخذ تسهیلات را تأمین کنند نیز از دلایل کمبود تقاضا برای تسهیلات است. همچنین اطلاع‌رسانی و جاذبه برای سرمایه‌گذاران خارج از استان متأسفانه هنوز فراهم نشده است. بی‌اطلاعی برخی از واحدهای اقتصادی استان از وجود تسهیلات حساب ذخیره ارزی برای توسعه خطوط تولید، نوسازی ماشین‌آلات و نظایر آنها نیز مزید بر علت شده است.

از سوی دیگر اطلاع از روند طولانی و دست‌وپا گیر و بوروکراسی پیچیده باعث شده که اطلاع واحدهای صنعتی از وجود تسهیلات حساب ذخیره ارزی نتواند جاذبه لازم را در این واحدها برای استفاده از تسهیلات ارزی فراهم آورد.

۲۵ بررسی وضعیت تسهیلات حساب ذخیره ارزی در استان ایلام ...

انصراف شخصی متقاضیان به دلایلی نظیر نبود توجیه فنی و اقتصادی و مالی، ناتوانایی مدیریت واحد، نبود منابع کافی برای تأمین مالی اولیه، عدم توانایی در تأمین وثیقه‌های مورد نظر بانک، بازار سهم محصول و نظایر آنها نیز یکی از علت‌های کمبود تقاضا برای این تسهیلات است.

۲-۶. طرف عرضه اعطای تسهیلات حساب ذخیره ارزی

طرف عرضه بیشتر متوجه بانکهای عامل است. در این زمینه می‌توان مسئله را از دو جنبه مورد بررسی قرار داد.

جنبه اول: این بانکها به نمایندگی از طرف دولت حق دارند نسبت به تمامی بررسی‌های اقتصادی و انجام مطالعات فنی، اقتصادی و مالی پروژه‌ها اقدام کرده و در صورتی که طرح دارای ریسک و بازگشت نامطلوب سرمایه باشد نسبت به رد آنها اقدام کنند. نفس کار بسیار مطلوب و موجه است اما اینکه چه پروژه‌هایی به حق یا ناحق مورد پذیرش واقع نشده‌اند خارج از بحث این پژوهش است.

جنبه دوم: طولانی شدن چرخه کلی مراحل اخذ تسهیلات از این بانکها و مدت پاسخ‌گویی و بررسی توسط آنها، بوروکراسی پیچیده و دست و پاگیر در دریافت این تسهیلات، پیش‌بینی منابع و تسهیلات ریالی برای این پروژه‌ها و رعایت نکردن آورده ۱۰ درصد سهم متقاضی در کنار نبود پذیرش خود طرح به عنوان وثیقه با وجود مصوبه هیئت دولت در این زمینه و دریافت وثیقه‌های سنگین و نامتعارف از متقاضیان، متأسفانه روند عرضه این تسهیلات را با سختی، پیچیدگی و زمان طولانی مواجه کرده است.

۷. پیشنهادها و راهکارهای اجرایی

این پیشنهادها در دو حوزه خرد یا استانی و کلان یا ملی که مکمل هم بوده و باید به طور همزمان اجرایی شوند بیان می‌شود.

۱-۷. حوزه کلان یا ملی: تعیین مدل کلان برای تخصیص منابع حساب ذخیره ارزی بین استانها

پیشنهاد می‌شود وزارت امور اقتصادی و دارایی اقدام به تعیین، برآورد و تدوین یک مدل برای تخصیص منابع حساب ذخیره ارزی بین استانها کند به نحوی که این موارد را در برگیرد:

- درجه توسعه یافتگی استانها به عنوان یکی از موارد تخصیص در نظر گرفته شود به نحوی که استانهایی که از درجه توسعه یافتگی کمتری برخوردار هستند بتوانند سهم بیشتری را برداشت کنند.
- درآمد سرانه ساکنان استانها نیز به عنوان یکی از دیگر اجزای مدل یادشده مدنظر قرار گیرد به گونه‌ای که شکاف میان درآمد سرانه بالفعل و درآمد سرانه بالقوه را کمتر کند.

- در این مدل باید تولید ناخالص داخلی بالقوه استانها برآورده شده و سعی شود تخصیص‌ها به گونه‌ای باشد که شکاف تولید ناخالص داخلی بالقوه و فعلی را برطرف کند. پس از تعیین مدل یادشده و تعیین سهم هر یک از استانها، این سهم به ستاد بررسی تسهیلات حساب ذخیره ارزی در استانها به عنوان متولی اصلی این تسهیلات در استانها ابلاغ شود.
- حذف بررسی اولیه دفتر نظارت و ارزیابی طرحها و معرفی مستقیم متقاضی به بانک از سوی سازمان صنایع و معادن استانها برای تسریع در روند طی کردن مراحل اداری.
- رعایت مصوبه آورده نقدی ۱۰ درصد توسط متقاضی در مناطق محروم توسط بانکهای عامل و پذیرش خود طرح به عنوان وثیقه.
- به حداقل رساندن زمان بررسی و تصویب طرحها در بانکهای عامل و تعیین یک زمان مشخص برای بررسی و پاسخ‌گویی بانک.
- سرمایه‌گذاری بیشتر دولت در آماده‌سازی زیرساختها و زیربنایها نظیر راه، فرودگاه، نیروگاه و سد در مناطق محروم و نیز اجرای پروژه‌های ملی و صنعتی دولتی در راستای شکوفایی این مناطق و افزایش تولید ناخالص داخلی آنها.

۲-۷. حوزه خرد یا استانی

پیشنندهای مربوط به حوزه استانی را در دو زیربخش بررسی می‌کنیم.

۱-۲-۷. ستاد بررسی تسهیلات حساب ذخیره ارزی در سطح استانها

- با توجه به مسائل مطرح شده در این پژوهش و نتایج به دست آمده و وجود مسائلی چون:
 - اهداف مدنظر قانون‌گذار در برنامه‌های سوم و چهارم توسعه از تأسیس حساب ذخیره ارزی به منظور توسعه و تقویت بخش خصوصی و توسعه و نوسازی بخش صنعت.
 - توجه و تمرکز بیشتر در استانها روی این حساب به عنوان یکی از منابع لازم برای توسعه استانها به ویژه توسعه استانهای محروم.
 - تسریع و تسهیل در روند بررسی و تخصیص اعتبار از منابع حساب به صورت استانی و منطقه‌ای.
 - نبود نهاد متولی در سطح استانها برای بررسی مسائل، مشکلات و نیز جهت‌دار کردن تسهیلات اعطایی.
 - جلوگیری از تمرکزگرایی و تبعیض در توزیع و تخصیص اعتبارات این حساب.
 - استفاده و اولویت‌بندی استانها در استفاده از تسهیلات حساب ذخیره ارزی.
- پیشنهاد می‌شود ستاد بررسی تسهیلات ارزی متشکل از مسئولین کلان استانی و مدیران عامل بانکها در سطح هر یک از استانهای سی‌گانه تشکیل شود.

۲-۲-۷. اولویت‌بندی پروژه‌های استانی

این اولویت‌بندیها باید بر اساس ایجاد ارزش افزوده بالاتر، اشتغال‌آفرینی بیشتر و استفاده از مزیت‌های نسبی استانی صورت گیرد و حمایت از این پروژه‌ها در فهرست ویژه قرار گیرد. در استان ایلام طبق مطالعات صورت گرفته ۱۱ درصد ذخایر مستقل گاز کشور و همچنین بیش از ۳/۱۵ درصد ذخایر نفت خشکی وجود دارد. همچنین پتانسیل‌های معدنی جهت احداث صنعت سیمان، کارخانه گچ، آهک، پودر سنگ در استان ایلام و مرز مشترک با کشور عراق از مزیت‌های دیگر این استان است. لذا در صورت اولویت‌بندی بر اساس این مزیت‌ها می‌توان نتایج مطلوب‌تری جهت توسعه اقتصادی استان فراهم نمود. پیشنهاد می‌گردد جهت بالا بردن ضریب استفاده از تسهیلات ذخیره ارزی در استان ایلام اقدامات زیر صورت پذیرد:

- تأمین منابع سرمایه‌گذاری ریالی طرح‌های متقاضی در قالب تسهیلات تبصره‌ای و تکلیفی استانی^۱.
- انجام اطلاع‌رسانی بین واحدهای اقتصادی استان نسبت به وجود ضوابط و شرایط استفاده از تسهیلات حساب ذخیره ارزی^۲.
- دایر نمودن شعبه‌های ارزی توسط بانکهای استان و تفویض اختیار به آنان برای انجام بررسی‌های مالی و اقتصادی پروژه‌ها و گشایش اعتبارات اسنادی^۳.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1. Rial Financing the Projects by Governmental Credits
2. Announcing the Industrial Units for Exchange Reserve Account (E.R.A) Rules Ilam Province.
3. Open Foreign Exchange Branches for Government Metal and Private Banks in Ilam and Feasibility Studies and LIC For this Banks.

منابع

- آیین‌نامه اجرایی ماده ۶۰ اصلاحی قانون برنامه سوم توسعه، مورخه ۱۳۷۹/۸/۲۵، مصوب هیئت وزیران. بیگلریان، مجید (۱۳۸۴)، *توانمندیهای اقتصادی استان ایلام*، استانداری ایلام، چاپ اول.
- جانی، علی (۱۳۸۳)، «بررسی منابع و مصارف حساب ذخیره ارزی»، معاونت اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی.
- سازمان برنامه و بودجه (۱۳۷۸)، *سند برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران*، جلد اول.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی (۱۳۸۰)، *قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران*، ماده ۶۰ اصلاحی.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ایلام (۱۳۸۴)، «گزارش اقتصادی - اجتماعی استان ایلام طی برنامه سوم توسعه»، گروه مطالعات آماری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان.
- شرایط و ضوابط اعطای تسهیلات ارزی موضوع ماده ۶۰ اصلاحی برنامه سوم، مصوب هیئت امناء حساب ذخیره ارزی، ۱۳۷۹/۹/۲۷.
- طجوزی، میرعلیرضا (۱۳۸۴)، «عملکرد حساب ذخیره ارزی برنامه سوم توسعه»، *روزنامه دنیای اقتصاد*، شماره ۷۱۹، ۱۳۸۴/۴/۲۱.
- مرکز آمار ایران (۱۳۸۶)، *سری زمانی تولید استانهای کشور طی برنامه سوم توسعه*.
- مرکز آمار ایران (۱۳۸۶)، *گزیده نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵*.